

Платежі комунального характеру: принципи та концепція вдосконалення

Волохова Ірина Семенівна

доктор економічних наук, доцент кафедри фінансів

Одеський національний економічний університет

Платежі комунального характеру можна виокремити серед інших доходів органів територіального самоврядування. Вони не запроваджуються примусово та залежать від обсягу спожитих суспільних благ.

Платежі комунального характеру – це платежі фізичних та юридичних осіб, як сплата за спожиті суспільні блага. До них, наприклад, належать: платежі за спожиті комунальні послуги, за вивіз сміття, платежі за відвідування закладів культури та мистецтва, плата за проїзд міським транспортом тощо.

Платежі комунального характеру передбачають часткову або повну оплату послуг (суспільних благ) населенням та юридичними особами. На відміну від податків, вона здійснюється суто в еквіваленті отриманих суспільних благ.

Платежі комунального характеру відповідають специфічним принципам місцевого оподаткування.

Нами розроблені специфічні для запровадження платежів комунального характеру принципи, серед яких:

- принцип рівномірного навантаження платежів комунального характеру на різні категорії платників податків;
- принцип самоокупності;
- принцип відповідності платежів комунального характеру сучасному рівню споживчих цін;
- принцип відповідності потребам населення та юридичних осіб території;
- принцип самостійності [1].

Відсутність проблеми перекладання тягаря сплати з одних територіальних одиниць на інші, можливість платників платежів комунального характеру самостійно регулювати їх розміри залежно від обсягів спожитих суспільних благ, усвідомлення напрямків витрачання сплачених платежів, можливості справедливого розподілу суспільних благ між споживачами, можливості визначати необхідний обсяг виробництва суспільних благ, можливості вчасно реагувати на зміну вподобань населення та інше обґрунтовує вибір органів територіального самоврядування на користь платежів комунального характеру.

Лише за відсутністю вагомих причин надавати суспільне благо за рахунок платежів податкового характеру (за рахунок публічних фінансових ресурсів органів місцевого та регіонального самоврядування), слід надавати перевагу платежам комунального характеру.

Такий вибір повинен мати місце, якщо відсутнє колективне споживання суспільного блага, є можливість виключення окремих суб'єктів зі споживання, існує конкурентність серед споживачів, благо подільне, виробництво блага не є надмірно затратним, благо є доступним основним споживачам, відсутні значні позитивні зовнішні ефекти при наданні блага, не має необхідності в значних капітальних вкладеннях, відсутні суттєві ризики при виробництві блага та ці блага не є загально корисними або необхідними.

Проте, навіть, якщо перед вибором джерела фінансування стоять проблеми значних капітальних вкладень та ризиків при виробництві суспільного блага, а також недостатньої платоспроможності основних споживачів, то економічно ефективно обрати платежі комунального характеру.

Ці висновки є справедливим як для власних, так і для делегованих повноважень органів місцевого / регіонального самоврядування. В другому випадку рішення щодо джерел фінансування будуть прийматися органами державної влади.

Завдяки основній перевазі платежів комунального характеру використовувати ринковий механізм ціноутворення досягається ефективність виробництва та надання суспільного блага, коли граничні витрати дорівнюють граничній корисності.

Найчастіше порушують рівність ціни граничним витратам ринки недосконалої конкуренції, що призводить до недовикористання ресурсів блага та до відсутності стимулів скорочувати витрати. Це вимагає або державного втручання в процес тарифного регулювання (у випадку природних монополій), або недопущення монополізму.

Для оцінки ефективності тарифного регулювання з боку органів державної влади та територіального самоврядування доцільно використовувати індекси цін на комунальні послуги (загальні та за кожним видом), послуг громадського електротранспорту.

Порівнюючи розраховані індекси з індексом споживчих цін за аналогічні періоди можна визначити показник ефективності тарифного регулювання.

Діючий механізм формування тарифів в Україні (як правило, із застосуванням методу «витрати плюс», рідше – шляхом застосування двоставкових тарифів) передбачає деяке стимулювання ресурсозбереження на підприємствах. Зекономлені кошти можуть використовуватися підприємством для стимулювання скорочення витрат, відновлення активів, матеріального

заохочення працівників та інших цілей. Справу псує нерегульованість деяких аспектів, що перешкоджають ефективному використанню ресурсів. Серед них – незацікавленість підприємств у довгостроковому скороченні витрат.

В Україні до сьогоднішнього дня тарифи для населення на комунальні послуги повною мірою не відшкодовують собівартості. Для комерційних споживачів діють завищені тарифи. Структура собівартості комунальних послуг свідчить про їх матеріало- та енергоємність.

Для сфери житлово-комунальних послуг спостерігається тарифне регулювання конкуруючих підприємств, що не є природними монополіями. Це завдає шкоду розвитку конкуренції в відповідних галузях. Встановлюються більш високі монопольні тарифи та зменшується обсяг виробництва, з'являється проблема недорозподілу ресурсів.

З метою вдосконалення системи тарифного регулювання у сфері комунальних послуг в Україні, реформування порядку компенсації державою збитків від встановлення тарифів на рівні, нижчому середніх валових витрат, забезпечення конкурентних умов існування підприємств житлово-комунальної сфери нами запропонована авторська концепція вдосконалення системи тарифного регулювання для суб'єктів природних монополій у сфері комунальних послуг, розвитку сфери житлово-комунального господарства [див. 2, с. 299]. Вона передбачає утримання тарифів на рівні граничних витрат, використання державною владою цінової дискримінації під час встановлення тарифів, використання стимулюючого методу ціноутворення, забезпечення прямого відшкодування збитків підприємств-монополістів державою, створення конкурентних умов існування підприємств житлово-комунальної сфери, залучення жителів територіальних громад до вирішення житлово-комунальних проблем. Розроблена концепція дозволить ефективно виробляти суспільні блага за рахунок платежів комунального характеру, вирішувати житлово-комунальні проблеми, додатково залучати фінансові ресурси жителів територіальних громад та юридичних осіб з метою надання суспільних благ.

Література

1. Volokhova I. Municipal Charges In Financing Production And Provision Of Public Benefits // Intellectual Archive. #6 / Ontario: 2013. – p. 40-46.
2. Волохова І. С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні [Монографія] / І. С. Волохова. – Одеса: Атлант, 2014. – 462 с.